

prodigiosus het pigmentvormend vermogen erfelijk verloren kan gaan, en het er voorshands minder op aan kwam de oorzaken op te sporen, waardoor een variëteit ontstaat; en anderdeels, omdat tot dusverre bleek, dat de typische b. prodigiosus op normale aardappelen steeds pigment vormt, in weerwil van de verschillen in samenstelling en reactie van aardappelen onderling; — maar toch werd deze licht uitvoerbare contrôle verricht. Elke aardappel werd in twee helften doorgesneden en de eene helft met den typischen b. prodigiosus (van eene roode kultuur) en de andere helft met den atypischen b. prodigiosus (van eene kleurlooze kultuur) geïnfecteerd. De eerste reeks leverde 6 roode, de tweede reeks 6 kleurlooze kulturen.

Al acht ik de vragen, mij door den heer STRAUB gesteld, doelloos met het oog op mijn betoog, toch meen ik dat de sub. 3 gestelde vraag niet zonder belang is, om misschien te geraken tot de kennis van de primaire oorzaak, van de invloeden waaronder, in oude kulturen, de jongere geslachten niet die hoofdeigenschap bezitten, waardoor de oudste generaties waren gekenmerkt.

Uit het bovenstaande zal, naar ik vertrouw, ook den heer STRAUB blijken, dat ik terecht van gekweekte variëteiten en van atavisme heb gesproken.

Onder dankbetuiging voor de mij verleende plaatsruimte,

Groningen, 27 September 1888.

Uw dienstvaardige
Dr. CH. H. ALI COHEN.

Zutfen, 2 October 1888.

Aan
de Redactie van het *Nederlandsch*
Tijdschrift voor Geneeskunde.

Mijnheer de Redacteur!

Naar aanleiding van de kanteekeningen, die Prof. VAN OVERBEEK DE MEIJER in het no. van 15 September jl. aan mijn opstel over „waterfilters” heeft toegevoegd, zou ik gaarne enkele punten daarin met een kort woord nader willen toelichten en neem ik de vrijheid U daartoe eenige plaatsruimte in uw *Tijdschrift* te verzoeken.

De quaestie omtrent de waarde van het bacteriologisch onderzoek van drinkwater, meen ik, na hetgeen Prof. FOKKER daarover in het n^o. van 22 September jl. heeft in het midden gebracht, te mogen laten rusten.

Doch ik wenschte in de eerste plaats mijn hooggeachten bestrijder te doen opmerken, dat, wel is waar, het door mij gebezigde pompwater zeker veel minder bacteriën bevatte dan het Utrechtsche Singelwater, doch daarentegen ook veel meer dan het door zand gefiltreerde water uit eene waterleiding. Mijne proeven dienden slechts om te onderzoeken, of de filters van MAIGNEN uit gewoon, doch onzuiver pompwater de bacteriën kunnen verwijderen, daar het hoofddoel der filters toch moet zijn: het drinkbaar maken van pompwater en niet van singel- of grachtwater.

Dat de bougiës van CHAMBERLAND-PASTEUR, ook die van het nieuwere fabrikaat, *op den duur* kiemvrij zouden filtreeren is, naar mijne bescheiden meening, vooralsnog niet met zekerheid bewezen. Geene der verklaringen van de bacte-

riologen, die dit punt onderzoekt hebben, ook niet die van Prof. VAN OVERBEEK DE MEIJER, heeft betrekking op een langer gebruik dan zes of acht maanden. De meeste dezer onderzoekers namen hunne proeven echter met *waterleidingswater*; Prof. VAN OVERBEEK DE MEIJER en andere proefnemers vermelden den aard van het gebezigde water niet. Doch is dit insgelijks water van eene waterleiding geweest, dan kan, naar mijne meening, een gebruik der filters gedurende zes of acht maanden niet veel voor de duurzaamheid bewijzen, daar dan door de zandfiltratie reeds de meeste bacteriën verwijderd zijn. Voor zoover mij bekend is, hebben ook PLAGGE, HUEPPE, WOLFFHÜGEL, e. a. na de invoering van de nieuwere CHAMBERLAND-filters, hunne uitspraak niet herroepen.

De kostbaarheid der CHAMBERLAND-filters blijf ik een bezwaar achten, dat het algemeene gebruik in den weg zal staan. Een huisfilter met 10 bougies en een filtreervermogen van ruim 1,5 L. per uur, kost f 28, terwijl de prijs voor een MAIGNEN's filter van gelijk filtreervermogen f 10,50 is. Het is waar, dat hier eene herhaalde vernieuwing van het carbo-calcis noodig is, doch ook de filters van CHAMBERLAND brengen, vooral door de breekbaarheid der onderdeelen, jaarlijksche kosten van onderhoud mede.

Overigens had mijn opstel geenszins ten doel de waarde van het CHAMBERLAND-filter te verkleinen, noch ook eene lans te breken voor dat van MAIGNEN. Van beide heb ik zoowel de voor- als de nadeelen opgesomd, die er, naar mijne meening, mede verbonden zijn. Uitdrukkelijk heb ik dan ook verklaard, dat het filter van CHAMBERLAND vooral door den langeren duur der werking, zeer zeker voor de verwijdering der bacteriën de voorkeur verdient, doch tevens, dat het MAIGNEN's filter te verkiezen is voor de chemische zuivering van het water.

En aan de laatste mag men toch, al is het slechts als maatregel van voorzichtigheid, nog wel eenige waarde toekennen, zoolang wij niet nauwkeuriger bekend zijn met den aard der opgeloste organische stoffen, die in het water voorkomen. Wie waarborgt ons, dat, na de verwijdering der bacteriën, de door deze gevormde opgeloste chemische producten niet schadelijk zullen werken? En die opgeloste organische stoffen worden door het filter van MAIGNEN bijna volkomen verwijderd.

Naar mijne overtuiging behoort een filter, dat in alle opzichten volkomen vertrouwen verdient, nog tot de „*pia vota*”. Daarom stem ik Prof. VAN OVERBEEK DE MEIJER gaarne toe, dat de tentoongestelde gekleurde prenten van de filters van MAIGNEN eene overdreven, en deels onware voorstelling van hunne werking geven, doch om dezelfde reden moet ik boven de reclame der CHAMBERLAND-filters het opschrift „volkomen zuiver drinkwater” veroordeelen, daar wij van dit ideaal inderdaad nog ver zijn verwijderd.

Met beleefde dankbetuiging voor de mij verleende plaatsruimte heb ik de eer met hoogachting te zijn

Uw Dienstw. Dienaar,
Dr. A. J. C. SNIJDERS.

De Redactie acht deze quaestie nu voldoende toegelicht en sluit derhalve de discussie over dit onderwerp.

